

VITILIGO

Kaj je namen izvlečka?

Namen izvlečka je razložiti nastanek bolezni, razložiti kako zdravnik postavi diagnozo, kako se bolezen zdravi in kako si lahko pomagata sami.

Kaj je vitiligo?

Vitiligo je bolezen, kjer deli kože izgubijo svoj pigment in se obarvajo belo. Vitiligo je pogost, prizadene 1% celotne populacije. Začne se lahko pri kateri koli starosti. Potek bolezni je nepredvidljiv, lahko se pojavi kot samo ena sama sprememba, lahko generalizirano po koži celega telesa. Pri večini se pojavi najprej nekaj žarišč, nato pa stacionarno obdobje traja več let. Pigment se lahko pri nekaterih pacientih povrne, vendar tudi tu ni nobenega zagotovila, spontana repigmentacija je zelo redko.

Kaj povzroča vitiligo?

Mehanizem nastanka vitiliga ni popolnoma dognan. Znano je, da gre za autoimuno bolezen, kar pomeni, da imunski sistem napada človeku lastne celice, v tem primeru melanocite. Melanociti pa so najpomembnejše celice zato, da ima koža svojo značilno barvo, saj tvorijo melanin. Če melanina ni, je koža bela.

Povezuje se z drugimi autoimunimi boleznimi, kot je npr. autoimuno obolenje ščitnice, ki je pri bolnikih z vitiligom tudi bolj pogosto.

Se vitiligo deduje?

Ja, nekatere oblike vitiliga se dedujejo, pojavi se v zgodnjem otroštvu, je manj odziven na zdravljenje. Na splošno se tudi vitiligo pojavlja v družinah, vendar je takih samo petina obolelih. Dedovanje je najverjetneje poligeno.

Kakšni so simptomi vitiliga?

Ne peče, srbi ali boli. Bela koža je bolj občutljiva za sončne žarke, na teh mestih človeka prej opeče, predstavlja tudi večje tveganje za razvoj kožnega raka na obolelih mestih, v primeru, da ne upoštevamo priporočil o zaščiti pred soncem. Psihično lahko hudo prizadene predvsem temnopolte bolnike.

Nenazadnje je tudi estetsko moteč, posebej če je okolna koža zagorela, takrat je razlika v barvi kože večja.

Kako vitiligo izgleda?

Vitiligo klinično izgleda kot nepravilno oblikovane lise, ki so ostro omejena od okolne kože, ter značilno popolnoma bele barve, saj v teh področjih ni melanina. Sicer je koža na teh mestih na dotik povsem normalna. Predeleksijska mesta so obraz, roke, predvsem koža okrog odprtih (nosnice, usta, oči, popek ,spolovilo), in v pregibih večjih sklepov (pod pazduhama in v dimljah). Ko je prizadeta koža s terminalno dlako, dlaka izgubi pigment in postane bele barve.

Repigmentacija nastopi nehomogeno v področju dlačnih foliklov, depigmentirana področja prekinjajo repigmentirane rjavkaste lise v nehomogenem vzorcu

Kako diagnosticiramo vitiligo?

Diagnozo postavi dermatolog. Pri pregledu si lahko pomaga z Woodovo svetilko. Ko je enkrat diagnoza postavljena, je potrebno odvzeti kri za izključitev ev. pridruženih avtoimunih obolenj. Smiselno bi bilo pri takem pacientu napraviti klinično fotografijo za spremljanje poteka zdravljenja vitiliga.

Je vitiligo ozdravljiv?

Vitiligo ni ozdravljiva bolezen, četudi je zdravljenje lahko zelo uspešno.

Kako poteka zdravljenje vitiliga?

Imamo številne terapevtske možnosti. Pri svetlopolnih morda zadošča že dobra zaščita pred soncem in kamuflaža.

- 1. Krema z zaščitnim faktorjem**
- 2. Kortikosteroidi** (potentni in visoko potentni kortikosteroidi) pri tem je potrebna previdnost, saj sta stranska učinka tanjšanje kože ter nastanek strij.
- 3. Drugi topični preparati:** druga protivnetna topikalna zdravila kot so inhibitorji kalcijneurina (Pimekrolimus, Tacrolimus) in analog vitamina D (Calcipotriol).
- 4. Fototerapija: obsevanje z umetno UV svetlobo (UVB 311, PUVA).** Pri nekaterih pacientih je zdravljenje deloma uspešno. Popolna repigmentacija prizadete kože je redka.
- 5. Veliko pričakujemo tudi od kožnih presadkov, mini kožnih presadkov in presadkov gojenih melanocitov.** Te metode v principu pomenijo presajevanje zdrave kože v področja kože z vitiligom, ki je stabilen. Ta metoda zdravljenja se šele razvija, metode še ne uporabljamo v vsesplošni praksi.
- 6. Lasersko zdravljenje:** Nekaterim koristi zdravljenje z Exchimer laserjem. Ta oblika zdravljenja najbolje deluje na vitiligo, ki se dolgo ni spremenil in obsega manjše področje.
- 7. Odstranjevanje pigmenta na neprizadeti okoljni koži:** V primeru, da vitiligo pokriva večje področje kože (nad 50% površine kože) ali na

obrazu in rokah, prihaja v poštev uporaba belilnih sredstev, kot je hydroquinone.

8. V primeru **psihološkega bremena**, je smiselno spregovoriti tudi o mehanizmih samopomoči in pristopih spopadanja boleznijo.
9. **Kamuflaža**: nasveti o estetski kamuflaži v medicinske namene se tudi pri nas v porastu. Na voljo so kvalitetni preparati v različnih odtenkih, vodoodporni ter na sploh odporni na drgnjenje. Dermatolog vas lahko naroči na predstavitev tehnik medicinske kamuflaže.

Kaj lahko sami naredimo?

Zaščita pred soncem

1. med 11. in 15. uro se izogibajte soncu.
2. Izberite zaščitni factor, ki vsebuje UVB zaščito SPF (30-50) in UVA zaščito s 4-5 zvezdicami. Nanesite zadostno količino kreme in nanose ponavljajte na 2 uri in vsakič po kopanju.
3. Zaščitne kreme ne nadomestijo sence, pokrivala in zaščitne obleke, ne pozabite zaščititi obraza, vratu in uhljev ter ne pozabite na sončna očala.
4. Otrok ne izpostavljajte direktnemu soncu.
5. Redno spremljajte znamenja, če ste opazili, da se je katero od znamenj spremenilo, o tem obvestite osebnega zdravnika. Če zdravnik oceni, da je znamenje potencialno nevarno, obiščite dermatologa.
6. V primeru, da se popolnoma izogibate soncu, je morda smiselno vitamin D nadomeščati, saj popolno izogibanje soncu lahko privede do pomanjkanja vitamina D in posledično osteopenije/osteoporoze.